

NOTITIE

RAAP-NOTITIE 5294

Plangebied Dodingawei nabij Engwierum

Gemeente Dongeradeel
Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en karterend booronderzoek

Archeologisch Adviesbureau

CULTUURHISTORIE

4000 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Rho Adviseurs voor Leefruimte B.V.

Titel: Plangebied Dodingawei nabij Engwierum, gemeente Dongeradeel; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en karterend booronderzoek

Status: eindversie

Datum: 21 januari 2016

Auteurs: *E.J.M. van der Zwet & drs. H.W. Veenstra*

Projectcode: DODOD

Bestandsnaam: NO5294_DODOD.docx

Projectleider: drs. H.W. Veenstra

Projectmedewerker: T.M. Perger & E.J.M. van der Zwet

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 3984297100

Autorisatie: drs. J.Y. Huis in 't Veld

Bevoegde overheid: gemeente Dongeradeel

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2016

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een bureau- en karterend booronderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Dongeradeel
- *datum veldonderzoek*: 11 januari 2016
- *locatie*:
 - *naam*: plangebied Dodingawei nabij Engwierum
 - *plaats*: Engwierum
 - *gemeente*: Dongeradeel
 - *provincie*: Friesland
 - *oppervlakte plangebied*: 9.178 m²
 - *kaartblad topografische kaart van Nederland, schaal 1:25.000*: 6E
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 204550/593140
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 3984297100
- *documentatie*: de documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode DODOD en wordt binnen een termijn van twee jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis. De digitale documentatie wordt ook gedeponeerd bij het nationale digitale archeologische archief EDNA.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In het plangebied zijn bodemingrepen gepland (zie § 2.5 voor een verdere beschrijving) die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele archeologische waarden. Ten behoeve van de omgevingsvergunning zijn daarom op basis van de richtlijnen van de FAMKE een bureau- en karterend booronderzoek uitgevoerd.

De doelstelling van het onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het plangebied. Hiertoe is inzicht in de bodemopbouw en de gaafheid ervan van belang en dient te worden onderzocht of in het terrein archeologische resten aanwezig zijn.

1.3 Onderzoeksvragen

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
4. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden			Datering
Tijdperk			
Recente tijd			1945
Nieuwe tijd	C		1850
	B		1650
	A		1500
Middeleeuwen	Laat B		1250
	Laat A		1050
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	900
		C: Karolingische tijd	725
		B: Merovingische tijd	525
		A: Volksverhuizingstijd	450
	Romeinse tijd	Laat	
Midden		70 na Chr.	
Vroeg		15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
Midden		250.000	
Oud			

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebruikt (zie literatuurlijst).

2.2 Geomorfologie en bodem

- *geomorfologie (ontleend aan het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS3))*: de zuidrand van het plangebied maakt deel uit van een getij-kreekbedding/zee-erosiegeul (code 2R13/14), het centrale deel van een getij-oeverwal (code 3K34) en de noordrand van een vlakte van getij-afzettingen (code 2M35).
- *bodem volgens bodemkaart*: de bodem in het plangebied bestaat grotendeels uit lichte zavel die valt in de categorie kalkrijke poldervaaggronden met de toevoeging 'kruinige percelen' (code bMn15A). De noordrand van het plangebied bestaat uit zware zavel die valt in de categorie kalkarme poldervaaggronden (code Mn25C).

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen ontleend aan ARCHIS3 in een straal van 300 m rond het plangebied*: geen
- *eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving volgens ARCHIS3*: zie tabel 2

meldingsnr.	resultaat/advies	opmerking
2163561100	onbekend	geen informatie bekend
2412611100	verhoogde huisplaats uit de Late Middeleeuwen	
3715870100	onbekend	geen informatie bekend

Tabel 2. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

- *bekende archeologische gegevens uit andere bronnen*: geen

2.4 Historische situatie

Voor het onderzoek naar de historische situatie is gebruik gemaakt van diverse historische en topografische kaarten en de Kadastrale Minuut uit circa 1830 (zie literatuurlijst, <http://www.frieslandopdekaart.nl>, <http://watwaswaar.nl> en <http://topotijdreis.nl>).

- *historisch gebruik*: op de kaart van Schotanus á Sterringa uit 1694 en op de kadastrale minuut uit circa 1830 maakt het plangebied deel uit van een akker of weiland en dat is in de huidige situatie nog steeds het geval. Tussen 1970 en 1982 is een noord-zuid georiënteerde sloot gedempt, waardoor het perceel waarin het plangebied ligt de huidige vorm heeft gekregen.

Tussen 2005 en 2009 is langs de zuidrand van het perceel een fietspad/parallelweg aangelegd, waardoor het perceel aan deze zijde iets kleiner is geworden. De zuidrand van het plangebied grenst aan de sloot direct ten noorden van dit fietspad.

- *consequentie voor de archeologie*: het gebruik als akker (inclusief eventuele egalisaties in het verleden) heeft mogelijk de top van een eventueel aanwezige antropogene laag aangetast.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik*: akker
- *toekomstig gebruik*: woonerf met bedrijfsgebouw (boerderij), omgeven door sloten
- *consequentie voor de archeologie*: het huidige gebruik heeft vermoedelijk geen grote invloed op de in het gebied verwachte archeologische resten, tenzij er wordt gediëpploegd. Het toekomstige gebruik daarentegen zal leiden tot (verdere) verstering van de eventueel aanwezige archeologische resten. Hoe diep de versteringen zullen reiken, is niet bekend.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting/advies

- *gespecificeerde archeologische verwachting*: het archeologische relevante niveau voor de periode IJzertijd - Middeleeuwen bevindt zich in het bovenste deel van de getijafzettingen, eventueel met ingeschakelde kleiige overslibbingslagen. Door het agrarische gebruik is de eigenlijke top van deze afzettingen opgenomen in de bouwvoor.
Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een middel-hoge tot hoge archeologische verwachting voor de periode IJzertijd - Middeleeuwen.
- *archeologisch advies*: volgens de FAMKE (Friese Archeologische MonumentenKaart Extra; <http://www.fryslan.nl/famke>) is voor het plangebied voor de periode Steentijd-Bronstijd geen onderzoek noodzakelijk. Voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is een karterend onderzoek 2 nodig (6 boringen per ha of minimaal 6 boringen per plangebied).

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: regelmatig verspreid over het plangebied
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor (diameter 3 cm)
- *totaal aantal boringen*: 6
- *minimaal geboorde diepte*: 2,5 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 3,5 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *X-, Y- en Z-coördinaten boringen gemeten met*: RTK-GPS

3.2 Resultaten

Laagopeenvolging

De laagopeenvolging in het plangebied wordt van boven naar beneden beschreven (lithologisch) en geïnterpreteerd (lithogenetisch). De bouwvoor bestaat uit een 0,35-0,48 m dikke, lichtbruin-grijze, sterk siltige, zwak humeuze, matig stevige kleilaag. Hieronder bevinden zich getijafzettingen die bestaan uit licht- tot donkergrijze, sterk siltige tot zwak zandige kleilagen, vaak met zandlagen en soms met schelpgruis. Het bovenste deel van deze afzettingen zijn matig stevig, naar beneden toe worden ze steeds slapper.

Archeologie

In de boringen zijn geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats aangetroffen.

4 Samenvatting

4.1 Conclusies

In deze paragraaf worden de conclusies gegeven in de vorm van de antwoorden op de specifieke onderzoeksvragen (zie § 1.3).

1. *Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?*

De laagopeenvolging in het plangebied bestaat uit een bouwvoor op getijafzettingen. Het archeologische relevante niveau (de top van deze afzettingen) is redelijk intact.

2. *Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?*

Het archeologische relevante niveau is redelijk intact en de verwachting kan derhalve gehandhaafd blijven.

3. *Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?*

Het onderzoek heeft geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats opgeleverd.

4. *Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?*

Archeologisch vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht (zie § 4.2).

4.2 Aanbevelingen

De resultaten van het onderzoek geven geen aanleiding om archeologisch maatregelen (planaanpassing, vervolgonderzoek, etc.) aan te bevelen. Vanuit archeologisch oogpunt bestaat er geen bezwaar tegen het uitvoeren van de geplande bodemingrepen.

Wanneer bij de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan direct melding gemaakt worden bij de bevoegde overheid (gemeente Dongeradeel).

Literatuur

- Eekhoff, W.**, 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.
- Kuiper, M (auteur) & R. Kersbergen (samenst.)**, 2006. *Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965*. Landsmeer.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Robas Producties**, 1990. *Historische Atlas Friesland. Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. Uitgeverij Robas Producties, Den IJp.
- Schotanus à Sterringa, B.**, 1718. *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland; zoo in 't algemeen als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert (Facsimile-uitgave 1979).
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990**. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 2: Noord-Nederland 1851-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

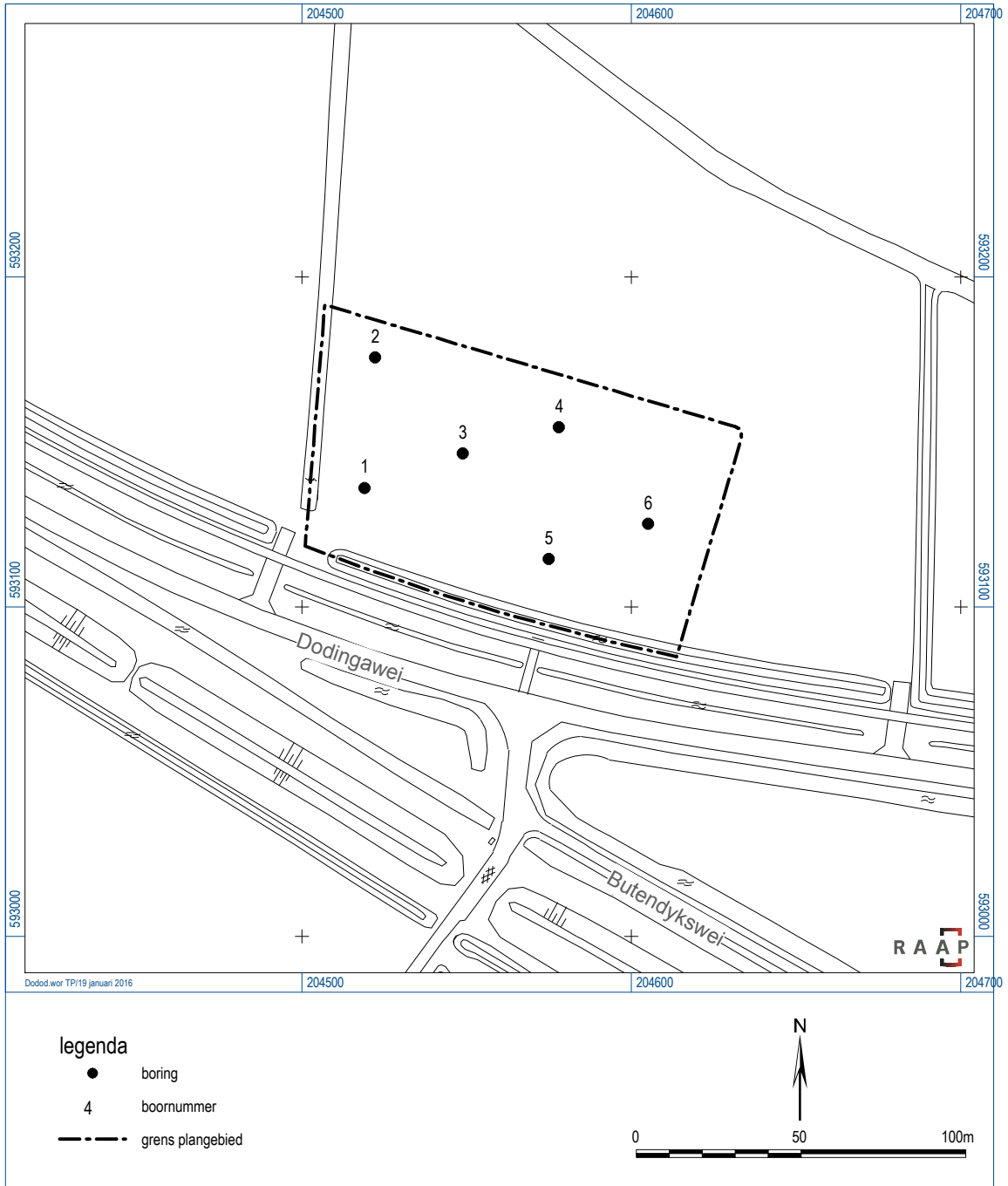
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Tabel 2. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel).

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).

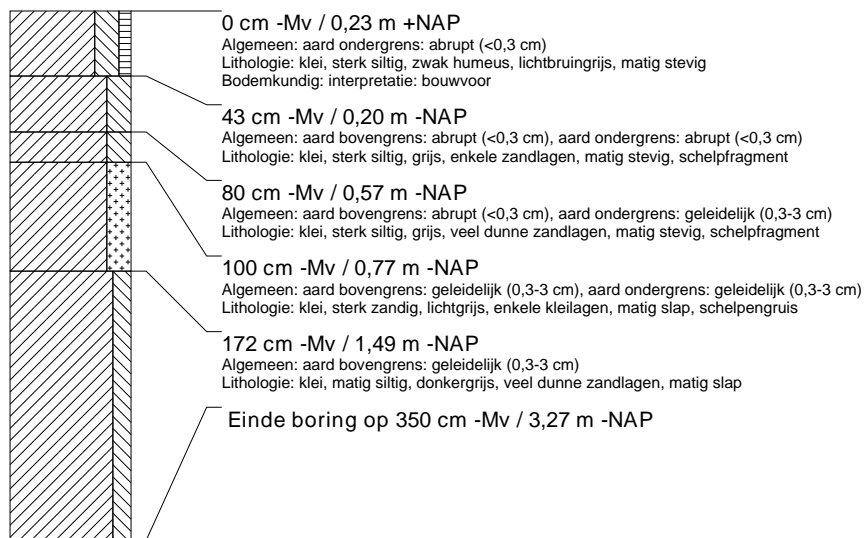

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen (inclusief litho- logisch profiel)

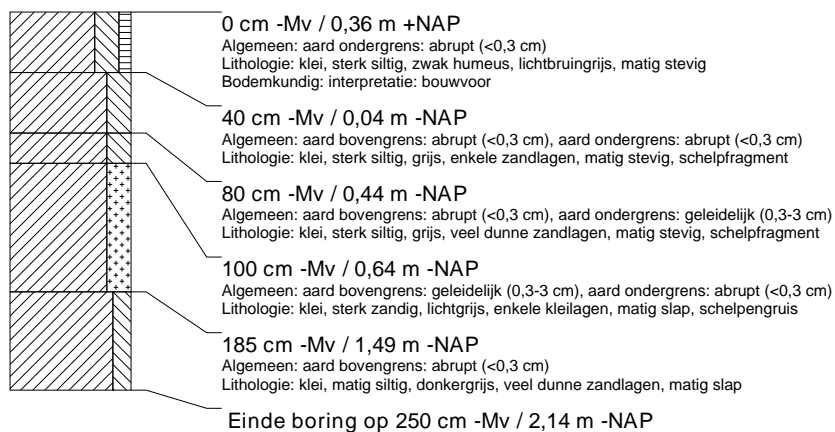
boring: DODOD-1

beschrijver: HV/EZ, datum: 11-1-2016, X: 204.519, Y: 593.136, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6E, hoogte: 0,23, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Dongeradeel, plaatsnaam: Engwierum, opdrachtgever: Rho Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

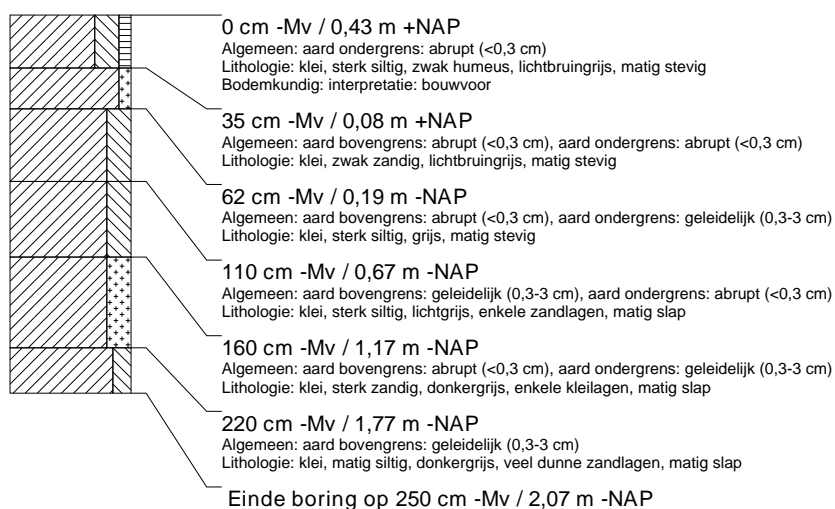
boring: DODOD-2

beschrijver: HV/EZ, datum: 11-1-2016, X: 204.522, Y: 593.176, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6E, hoogte: 0,36, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Dongeradeel, plaatsnaam: Engwierum, opdrachtgever: Rho Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

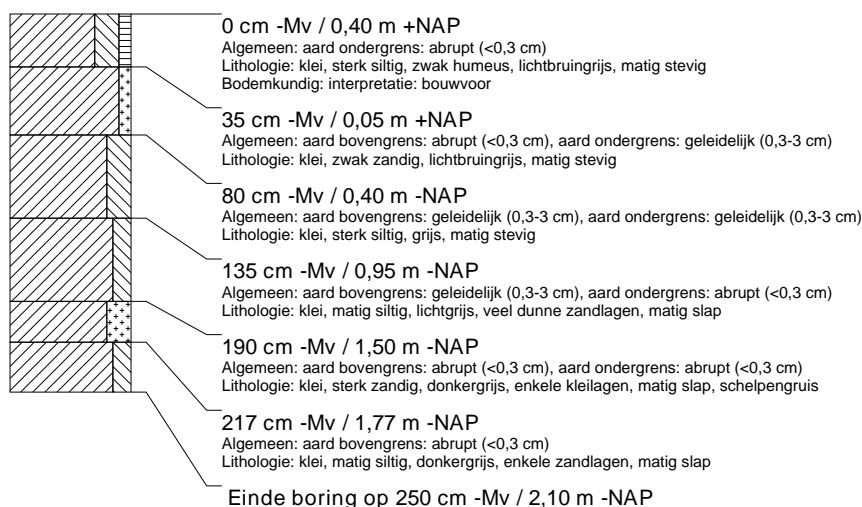
boring: DODOD-3

beschrijver: HV/EZ, datum: 11-1-2016, X: 204.549, Y: 593.147, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6E, hoogte: 0,43, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Dongeradeel, plaatsnaam: Engwierum, opdrachtgever: Rho Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

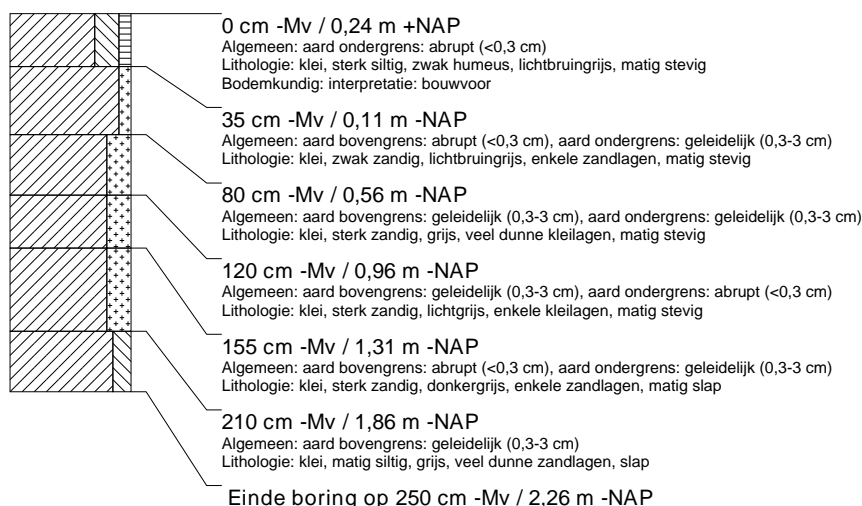
boring: DODOD-4

beschrijver: HV/EZ, datum: 11-1-2016, X: 204.578, Y: 593.154, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6E, hoogte: 0,40, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Dongeradeel, plaatsnaam: Engwierum, opdrachtgever: Rho Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

boring: DODOD-5

beschrijver: HV/EZ, datum: 11-1-2016, X: 204.575, Y: 593.115, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6E, hoogte: 0,24, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Dongeradeel, plaatsnaam: Engwierum, opdrachtgever: Rho Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

boring: DODOD-6

beschrijver: HV/EZ, datum: 11-1-2016, X: 204.605, Y: 593.125, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6E, hoogte: 0,23, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Dongeradeel, plaatsnaam: Engwierum, opdrachtgever: Rho Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

